

Temat: Podsumowujemy i planujemy

Cel ogólny:

- podsumowanie efektów dotychczasowych zajęć,
- wypracowanie planu działania na rzecz zmian wspierających zrównoważony transport.

Cele szczegółowe

- zyskuje analityczny pogląd na całokształt zagadnień zrównoważonego transportu w różnej skali (szkoły, dzielnicy, miasta),
- włącza się w proces planowania strategicznego,
- uważnie obserwuje, analizuje i formułuje wnioski na podstawie istotnych danych,
- umiejętnie współdziała w grupie,
- nabywa poczucie wspólnoty i odpowiedzialności za dobro wspólne,
- zna formułę i stosuje myślenie strategiczne krótko- i długoterminowe.

Czas trwania: w zależności od realizowanego scenariusza.

Środki dydaktyczne:

kartki flipcharta zawierające wszystkie notatki sporządzane podczas wcześniejszych zajęć, wszelkie materiały wykonane podczas wcześniejszych zajęć (mapy, prace plastyczne, zdjęcia, itd.), flamastry, karteczki samoprzylepne, markery, flipchart z blokiem kartek, komputer z dostępem do Internetu, rzutnik multimedialny, ekran.

Metody:

- zadaniowa,
- aktywizująca,
- podająca.

Forma prowadzenia zajęć:

- praca w grupach.

Przebieg zajęć:

1) Nauczyciel wprowadza tematykę zajęć poprzez zapytanie uczniów o to, jak rozumieją czynniki wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na powodzenie podejmowanego działania. Metaforą pomocną w zobrazowaniu tych pojęć jest np. piłkarz grający mecz na pozycji napastnika, którego aktualnym celem jest zdobycie bramki drużyny przeciwnej. Dla wzmocnienia tego przykładu nauczyciel może zaprezentować krótką prezentację składającą się z serii zdjęć piłkarzy w takim właśnie momencie meczu.

Nauczyciel, w celu rozwinięcia początkowych pojęć, daje ich przykłady:

- czynniki wewnętrzne wspierające piłkarza- jego **mocne strony** (kondycja, doświadczenie, cechy organizmu- dobry wzrok, zmysł równowagi i inne, cechy osobowości- odwaga, spryt, ambicja, logiczne myślenie i inne czynniki),
- czynniki wewnętrzne osłabiające piłkarza- jego **słabe strony** (kłopoty zdrowotne, dokuczliwa kontuzja z poprzedniego meczu i inne czynniki),
- czynniki zewnętrzne wspierające piłkarza- **szanse** płynące z otoczenia (doping kibiców, wsparcie trenera i drużyny, nagroda finansowa za każdą zdobytą bramkę, odpowiednie warunki atmosferyczne, słabe zgranie drużyny przeciwnej i inne czynniki),
- czynniki zewnętrzne osłabiające- **zagrożenia** płynące z otoczenia (agresywna gra przeciwników, złe warunki atmosferyczne, brak współpracy ze strony reszty drużyny, złe przygotowanie boiska, niewygodny but i inne czynniki).

Przy omawianiu kolejnych czynników uczniowie mają możliwość uzupełniania przedstawionej przez nauczyciela listy o czynniki znane im z własnego doświadczenia.

Ważne! Metafora użyta we wprowadzeniu powinna odnosić się do zagadnień znanych wszystkim uczniom, aby umożliwić im aktywne uczestnictwo w tej części zajęć. Wszystkie czynniki są zapisywane na kolorowych karteczkach samoprzylepnych.

2) Nauczyciel lub lider wprowadza właściwy temat zajęć poprzez zwięzłe przypomnienie wszystkich poprzednich zajęć przeprowadzonych w ramach ścieżki edukacyjnej. Pozwoli to na uzmysłowienie uczniom rozległego zakresu pracy wykonanej przez nich do tej pory oraz ukazanie logicznego powiązania z działaniami jakie właśnie stoją przed grupą. Przypomnieniu poprzednich zajęć służą wszystkie wykonane do tej pory materiały (kartki flipcharta z naniesionymi notatkami, mapy, prace plastyczne, tabele, itd.) zawieszane w całej sali.

3) Nauczyciel lub lider nawiązuje do przykładu piłkarza i przedstawia teoretyczne założenia analizy SWOT. Do wcześniej przygotowanej tabeli z czterema kolumnami wkleja kolejne karteczki z zapisanymi czynnikami wpływającymi na wykonywane przez piłkarza zadanie (atak na bramkę przeciwnej drużyny). Zakwalifikowanie każdego czynnika do danej kolumny (S, W, O, T) nauczyciel krótko konsultuje z uczniami.

4) Nauczyciel lub lider dzieli klasę na kilkusobowe zespoły, których zadaniem jest zastanowienie się nad wyborem kluczowego dla nich problemu wśród tych, które pojawiały się podczas poprzednich zajęć. Dzisiaj uczniowie będą go analizować przy wykorzystaniu metody SWOT.

Kolejne zespoły zgłaszają swoje propozycje, a zadaniem prowadzącego jest takie poprowadzenie tego etapu, aby:

- wszyscy uczniowie w toku dyskusji pomiędzy zespołami wybrali jeden cel (obiekt) przeznaczony do analizy,
- poszczególne zespoły pracowały na bazie wybranego przez siebie celu (obiektu).

Ważne! Cel (cele) musi być możliwie konkretnie określony i powinien nosić znamiona realności wykonania. W przeciwnym razie dalsze etapy pracy uczniów będą eskalacją pomysłów nie dających podstaw do urzeczywistnienia celu. W efekcie pojawi się ich zniechęcenie i brak jakiegokolwiek zmiany dokonanej w przestrzeni szkoły.

Nauczyciel lub lider powinien pomagać w ostatecznym sformułowaniu celu, tak by było on wynikową zgłaszanych propozycji, był zrozumiały dla wszystkich oraz jednoznacznie określał istotę problemu.

5) Kiedy cel (cele) zostały dokładnie określone, zespoły pracują nad zakwalifikowaniem szeregu czynników, które pojawiały się na poprzednich zajęciach, do odpowiednich kolumn tabeli.

Przykład:

> Uczniowie zdecydowali się skupić nad celem: „Chcemy zrobić wszystko, aby upowszechnić transport zrównoważony wśród innych uczniów”.

> Podstawą dalszych rozważań uczniów powinny być zatem pytania w stylu: „Bazując na wszystkich materiałach z poprzednich zajęć (umieszczonych w sali) oraz własnych doświadczeniach (których być może jeszcze nie mieliście okazji wykorzystać podczas poprzednich zajęć) zastanówcie się:

- (S) **jakie mocne strony naszej szkoły mogą wspomóc Wasze starania** na rzecz upowszechnienia transportu zrównoważonego wśród innych uczniów?
- (W) **jakie słabe strony naszej szkoły mogą osłabić Wasze starania** na rzecz upowszechnienia transportu zrównoważonego wśród innych uczniów?

- (O) **jakie szanse w otoczeniu naszej szkoły mogą wspomóc Wasze starania** na rzecz upowszechnienia transportu zrównoważonego wśród innych uczniów?
- (T) **jakie zagrożenia występujące w otoczeniu naszej szkoły mogą zniweczyć Wasze starania** na rzecz upowszechnienia transportu zrównoważonego wśród innych uczniów?

Jeśli determinacja grupy do realizowania celu (celów) jest znaczna, uczniowie tworzą zintegrowany zespół i dobrze ze sobą współpracują, to pytania mogą odnosić się do nich samych:

- (S) jakie mocne strony ma nasza grupa aby działać na rzecz upowszechnienia zrównoważonego transportu wśród innych uczniów?
- (W) jakie słabe strony ma nasza grupa aby działać na rzecz upowszechnienia zrównoważonego transportu wśród innych uczniów?
- (O) jakie szanse dostrzegamy, które mogą pomóc naszej grupie w działaniu na rzecz upowszechnienia zrównoważonego transportu wśród innych uczniów?
- (T) jakie zagrożenia dostrzegamy, które mogą przeszkodzić naszej grupie w działaniu na rzecz upowszechnienia zrównoważonego transportu wśród innych uczniów?

Uwaga! Przedstawione pytania zawsze bazują na jednej z kilku możliwych do zastosowania wykładni wskazujących charakter poszczególnych cech opisujących analizowany obiekt (szczegóły na ten temat znajdują się poniżej konspektu tych zajęć). W tym ćwiczeniu analizowanym celem („obiektem”) są „*starania ucznia podjęte na rzecz upowszechnienia transportu zrównoważonego wśród innych uczniów*”.

Jeżeli wybrany przez uczniów problem dotyczy stworzenia warunków przyjaznych dla konkretnego środka transportu (np. roweru), to stawiane przed grupą pytania mogą brzmieć:

a)

- (S) jakie Twoim zdaniem mocne strony ma dojeżdżanie rowerem do szkoły?
- (W) jakie Twoim zdaniem słabe strony ma dojeżdżanie rowerem do szkoły?
- (O) jakie Twoim zdaniem szanse wiążą się z dojeżdżaniem rowerem do szkoły?
- (T) jakie Twoim zdaniem zagrożenia stoją przed dojeżdżaniem rowerem do szkoły?

b)

- (S) jakie mocne strony naszej szkoły pomagają uczniom dojeżdżać rowerami do szkoły?
- (W) jakie słabe strony naszej szkoły utrudniają uczniom dojeżdżanie rowerem do szkoły?
- (O) jakie szanse mogą wesprzeć naszą szkołę aby ułatwić uczniom dojeżdżanie rowerem?
- (T) jakie zagrożenia mogą przeszkodzić naszej szkole i utrudnić uczniom dojeżdżanie rowerem?

c)

- (S) jak możemy zadziałać aby dojeżdżanie rowerem do szkoły było łatwiejsze?
- (W) jakie działania zanedbujemy aby dojeżdżanie rowerem do szkoły było łatwiejsze?
- (O) co oprócz naszych działań może ułatwić dojeżdżanie rowerem do szkoły?
- (T) jakie czynniki zewnętrzne utrudniają dojeżdżanie rowerem do szkoły?

Uwaga! Wśród propozycji uczniów mogą znaleźć się także hasła, które nie wystąpiły na wcześniejszych zajęciach. Jest to efekt pozytywny, wynikający z ich kompleksowego spojrzenia na omawiane zagadnienie. Nowe hasła powinny być dopuszczone do aktualnie prowadzonego etapu bez żadnych ograniczeń (ewentualnie uczniowie mogą dodatkowo uzasadniać zgłoszone propozycje i umiejętnie lokować je w tworzonej tabeli). Należy jedynie zwracać baczną uwagę na prawidłowe zakwalifikowanie nowego czynnika do odpowiedniej kolumny.

5) Po zakończeniu pracy przez wszystkie zespoły (lub upłynięciu określonego czasu) nauczyciel lub lider prosi kolejne zespoły o zapisanie w tabeli na flipcharcie i krótkie skomentowanie poszczególnych czynników. Ze względu na przewidywaną dużą liczbę czynników przyporządkowanych każdej kategorii (S, W, O, T) nauczyciel może przygotować cztery osobne kartki flipcharta, wyraźnie je opisać i umieścić jedna obok drugiej na tablicy lub na ścianie.

Zespoły mogą także zapisywać wymyślone propozycje na samoprzylepnych karteczkach, a podczas swojego wystąpienia wklejać je na odpowiednią kartkę flipcharta.

6) Nauczyciel lub lider podsumowuje uzyskany efekt i szeroko zarysowuje sens i logikę dotychczas wykonanej pracy:

* wypracowanie podczas wszystkich zajęć KROKU I bogatego zbioru różnorodnych obserwacji i wniosków na temat transportu zrównoważonego,

** zebranie wszystkich dotychczasowych obserwacji i wniosków,

*** uporządkowanie dotychczasowych obserwacji i wniosków,

**** dostosowanie wybranych obserwacji i wniosków do realizacji celu wybranego przez uczniów.

7) Uzyskane wyniki analizy SWOT pozwalają grupie rozpocząć etap realizacji działań zmierzających do dokonania zmian na płaszczyźnie materialnej i/lub intelektualnej szkoły. Odpowiednie prowadzenie wszystkich dotychczasowych zajęć daje duże szanse, iż zaangażowanie uczniów będzie utrzymane i będą zainteresowani podejmowaniem wysiłku obliczonego na osiągnięcie założonych wspólnie celów. Jedną z metod rekomendowanych do dalszej pracy jest metoda projektu, której ogólny opis znajduje się w załączniku do tego konspektu.

Konkretnie sformułowany cel, zmotywowana grupa realizatorów oraz pomocny (i równie zaangażowany) nauczyciel stanowią idealny początek dokonywania zmian w obrębie placówki.

Ze względu na odmienność każdej placówki oświatowej oraz mnogość celów, które uczniowie mogą wybrać do realizacji, niemożliwe jest jednoznaczne określenie dalszych działań. Każda placówka posiada bowiem własny bagaż *mocnych* i *słabych stron* oraz niepowtarzalny zestaw *szans* i *zagrożeń*. Sytuację taką należy jednak postrzegać w kategoriach pozytywnego potencjału szkoły, który warto umiejętnie uruchomić i odpowiednio go stymulując doprowadzać do zaistnienia zmian w szeroko rozumianej społeczności szkolnej.

8) Ewaluacja zajęć prowadzona przez nauczyciela. Zadawane są pytania o wrażenia z zakończonych zajęć. Uczniowie odpowiadają po kolei, a prowadzący próbuje uzyskać od każdego ucznia krótki komentarz.

Metoda zadaniowa polega na powierzaniu uczestnikom zajęć konkretnych zadań, których wykonanie ma doprowadzić w konsekwencji do konstruktywnych zmian w ich zachowaniu i ukształtowaniu postaw pożądanых z wychowawczego punktu widzenia.

Działania prowadzone przy wykorzystaniu tej metody wzbogacają wiedzę uczestników i budują trwałe oraz praktyczne doświadczenia w określonej dziedzinie.

Metoda aktywizująca charakteryzuje wysoka aktywność wszystkich uczestników, która często przewyższa aktywność nauczyciela.

Stosowanie metody aktywizującej w procesie dydaktycznym skłania uczestników do kreatywnego myślenia, dając szerokie pole do swobodnej twórczości i samodzielności. Dzięki autentycznemu zaangażowaniu uczestników, metoda sprzyja pogłębianiu i utrwalaniu zdobywanej wiedzy oraz rozwijaniu umiejętności jej praktycznego stosowania.

Dzięki wykorzystaniu szerokiego spektrum narzędzi aktywizujących, możliwe jest wspieranie uczestników w budowaniu postawy zrozumienia dla innych punktów widzenia, tolerancji i otwartości. Dzięki mocnemu akcentowi położonemu na twórczą pracę samodzielną lub zespołową, uczestnicy zajęć angażują się emocjonalnie w powierzone im zadania- są bardziej zmotywowani, aktywniejsi w sferze percepcyjnej, ruchowej i werbalnej.

Metoda podająca polega na przekazywaniu (podawaniu) przez nauczyciela gotowej wiedzy w celu przyswojenia jej przez uczestników zajęć i zapamiętania. Metoda kształtuje zdolność rozumienia dłuższej wypowiedzi nadawcy i podążania za tokiem jego rozumowania. Ćwiczy pamięć, rozwija umiejętność dłuższej koncentracji uwagi oraz dyscyplinuje ze względu na ważność całego przekazu kierowanego przez nauczyciela. Metoda wykorzystuje także zalecenie notowania słuchanego bądź czytanego tekstu w celu dodatkowego utrwalenia podawanych treści (możliwe jest także przygotowanie przez prowadzącego odpowiednio przygotowanych materiałów przekazywanych wszystkim uczestnikom).

Analiza SWOT to jedna najpopularniejszych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji w celu określenia planu strategicznego. W warunkach naszej ścieżki edukacyjnej plan ma dotyczyć wprowadzenia zmian w obrębie placówki, aby uczynić ją bardziej przyjazną dla transportu zrównoważonego. Docelowy plan powinien obejmować w równym stopniu:

- płaszczyznę materialną szkoły (np. zmiany dotyczące budynku i fizycznego otoczenia szkoły- chodników, dróg dojazdowych, ulic w okolicy szkoły, parkingów, itd.)
- płaszczyznę intelektualną społeczności szkolnej (np. poszerzenie zakresu wiedzy, pogłębienie świadomości na tematy transportowe, dostrzeganie zależności pomiędzy różnymi czynnikami, zmianę zachowań, przewartościowanie w zakresie wyborów transportowych, itp.).

Analiza SWOT jest metodą heurystyczną. W szerokim ujęciu heurystyka jest dziedziną wiedzy, której ogólnie określonym celem jest poszukiwanie jak najlepszych, w danej sytuacji, sposobów uzyskiwania odpowiedzi na stawiane pytania (lub poszukiwanie optymalnych rozwiązań dla jasno określonego problemu).

Przedstawiona metoda ma bardzo wszechstronne zastosowania i może być wykorzystywana w różnych sytuacjach. Właściwie przeprowadzone zajęcia dają uczniom nowe narzędzie, dzięki któremu mogą porządkować swoje działania w dowolnej dziedzinie, a następnie formułować plany na różnym poziomie ogólności. W trakcie przeprowadzania analizy SWOT uczniowie doskonalą umiejętność logicznego myślenia, kojarzenia elementów wiedzy z różnych dziedzin i formułowania całościowych wniosków. Etap planowania pozwala na ujawnienie kreatywności, zdolności organizacyjnych i aktywności. Oprócz tego, stworzenie uczniom okazji do samodzielnego działania i zapewnienie warunków do niepoohamowanej pomysłowości pozwala sądzić, iż wypracowany w ten sposób plan działania będzie ich bardziej angażował i utrzymywał wysoki poziom zainteresowania podczas realizacji.

Technika SWOT polega na podzieleniu posiadanych informacji o danym zagadnieniu (obiekcie analizy) na cztery kategorie:

S (Strengths) - mocne strony

to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu.

W (Weaknesses) - słabe strony

to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu.

O (Opportunities) - szanse

to co stwarza warunki do zaistnienia korzystnej zmiany dla analizowanego obiektu.

T (Threats) - zagrożenia

to co stanowi niebezpieczeństwo zaistnienia zmiany niekorzystnej dla analizowanego obiektu.

Analiza SWOT

Pomocne w odpowiednim kwalifikowaniu poszczególnych informacji mogą być wykładnie wskazujące na charakter informacji, np.:

a)

> *mocne strony* i *słabe strony* to czynniki wewnętrzne

> *szanse* i *zagrożenia* to czynniki zewnętrzne

b)

> *mocne strony* i *słabe strony* to cechy stanu obecnego

> *szanse* i *zagrożenia* to zjawiska spodziewane

c)

> *mocne strony* i *słabe strony* to czynniki zależne od nas

> *szanse* i *zagrożenia* to czynniki obiektywne, na które nie mamy bezpośredniego wpływu

Ważne! Aby zachować czytelność prowadzonych działań, przed rozpoczęciem segregowania dostępnych informacji należy zdecydować się stosowanie tylko jednej

wykładni (najbardziej odpowiedniej, zrozumiałej, czytelnej dla danej grupy) i stosować ją podczas całej analizy.

Graficznym obrazem dokonywanej analizy jest najczęściej tabela składająca się z czterech kolumn (S, W, O, T). Po przydzieleniu kolejnych cech do danej kategorii następuje właściwa część analizy, bazująca na konfrontowaniu ze sobą czynników umieszczonych w różnych kolumnach. W praktyce sprowadza się to do udzielania odpowiedzi na pytania w stylu:

- Czy dana mocna strona pozwoli nam wykorzystać daną szansę?
- Czy dana mocna strona pozwoli nam zniwelować dane zagrożenie?
- Czy dana słaba strona ogranicza możliwość wykorzystania danej szansy?
- Czy dana słaba strona potęguje ryzyko związane z danym zagrożeniem?

Użycie innego zestawu pytań pozwala dokonać analizy „w odwrotnym kierunku”, np.:

- Czy dana szansa wzmacnia daną silną stronę?
- Czy dana szansa pozwala zniwelować daną słabość?
- Czy dane zagrożenie niweluje daną silną stronę?
- Czy dane zagrożenie uwypukla daną słabość?

Jak widać, SWOT daje wielką swobodę w wyborze sposobu procedowania. Ostatecznie ważne jest jednak, aby przeprowadzona analiza pozwoliła na określenie zasadniczych cech należących do danej kategorii. Uzyskany wynik jest punktem wyjścia do kolejnego etapu, czyli zdecydowania się na rozpoczęcie konkretnych działań zmierzających do wprowadzenia zmian na płaszczyźnie materialnej i/lub intelektualnej szkoły. Wybrane do zrealizowania działania (działania) należy dostosować do wyników analizy, a więc tak zaplanować działania, aby wykorzystać mocne strony i szanse zgłaszane przez grupę, a jednocześnie unikać ekspozycji słabych stron i niwelowania wpływu zagrożeń sygnalizowanych przez grupę.

Jeżeli dotychczasowe działania spotykały się z zainteresowaniem i aktywizowały uczniów, to jest to podstawa do prowadzenia dalszych kroków obliczonych na urzeczywistnienie przyjętego wspólnie celu. Jednym ze sposobów efektywnego współdziałania nauczyciela i uczniów nakierowanego na realizację wspólnie wypracowanego celu jest korzystanie z metody projektu.

Metoda projektu bazuje na samodzielnej (lecz wspieranej przez nauczyciela) pracy uczniów, służącej realizacji określonego celu wypracowanego w oparciu o wcześniej przyjęte założenia. W naszym przypadku „realizacja określonego celu” to działanie na rzecz transportu zrównoważonego, a „wcześniejsze założenia”, to wynik analizy SWOT.

Atrakcyjność metody projektu (tak z punktu widzenia nauczyciela, jak uczniów) polega na rozwijaniu samodzielności, przy jednoczesnym stworzeniu uczniom dogodnych warunków do współpracy budowanej na zasadach zależnych w dużym stopniu od nich. Metoda ta daje uczniom możliwość dokonywania samooceny i otwartego wypowiedzenia się na temat celu i efektów wykonywanej pracy. Uczniowie w dużym stopniu samodzielnie podejmują decyzje, rozwiązują problemy biorąc odpowiedzialność za uzyskane efekty, doskonałą umiejętnością wzajemnego komunikowania się i mają okazję do doskonalenia umiejętności rzeczowej dyskusji.

Dodatkowym czynnikiem wskazującym na zasadność stosowania tej metody w pracy z grupami gimnazjalnymi jest fakt, iż rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010 r. nałożyło na te placówki obowiązek zorganizowania pracy metodą zespołowego projektu edukacyjnego, z którego zwalniają uczniów jedynie uzasadnione sytuacje zdrowotne lub losowe. Rozporządzenie dotyczy uczniów klas, w których

obowiązuje nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego. Zgodnie z przywołanym aktem prawnym projekt edukacyjny jest zespołowym, planowym działaniem uczniów, mającym na celu rozwiązanie konkretnego problemu.

Czas przeznaczony na realizację danego projektu zależy od wielu czynników i w dużej mierze zależy od decyzji nauczyciela, który powinien uwzględnić następujące uwarunkowania: wiek uczniów, poziom ich doświadczenia w działaniach podobnego rodzaju, realnie ocenione możliwości i ograniczenia uczniów (fizyczne, intelektualne, emocjonalne), poziom skomplikowania zadania. Okres realizacji projektu powinien być precyzyjnie określony we wspólnie przyjętym harmonogramie.

Realizacja przedsięwzięcia metodą projektu zakłada ściśle współdziałanie nauczyciela i uczniów. Ogólny wykaz proponowanych etapów tego współdziałania przedstawia tabela:

Zadania nauczyciela	Zadania uczniów
1. Przygotowuje uczniów do pracy metodą projektu.	1. Wybierają tematykę projektu.
2. Wspólnie: - precyzują cele, - określają kontrakt współpracy (zbiór norm i zasad, które będą przestrzegane podczas realizacji projektu), - opracowują plan działań, - określają zadania do wykonania i wyznaczają osoby (zespoły) odpowiedzialne za ich wykonanie, - przyjmują harmonogram realizacji kolejno po sobie następujących działań.	
3. Udziela konsultacji, wskazuje sposoby, które pomagają uczniom porządkować i oceniać dostępne zasoby.	3. Wykorzystuje <i>szanse</i> i <i>mocne strony</i> .
4. - nadzoruje postępy prac nad projektem, - na bieżąco weryfikuje zgodność prowadzonych działań z zakładanym celem projektu („pilnuje właściwego kursu”), - motywuje i wspiera uczniów.	4. Realizują przydzielone im zadania.
5. Pomaga w przygotowaniu okresowej lub końcowej (finalnej) prezentacji projektu.	5. Przygotowują okresową lub końcową (finalną) prezentację projektu.
6. Uczestniczy w prezentacji projektu.	6. Przeprowadzają prezentację projektu.
7. Wspólnie: dokonują podsumowania i oceny podjętych działań (ewaluacja).	

Wybór tematyki projektu

Według założeń metody projektów, wyboru tematu projektu dokonują uczniowie, którzy będą go realizować. Rolą nauczyciela jest uczestniczenie w dokonywanym wyborze i ewentualne nakierowywanie grupy na tematy uwzględniające wcześniejsze pomysły grupy, aktualne zainteresowania grupy, potrzeby i możliwości uczniów oraz aktualne potrzeby szkoły i środowiska lokalnego.

Precyzowanie celów projektu

W zależności od ogólności celu projektu zgłaszanego przez grupę, nauczyciel powinien zachęcić uczniów do dodatkowego zastanowienia się nad tym czy:

- dany cel mieści się w szerszym kontekście i jakie są cele o charakterze bardziej ogólnym („Jakiemu „większemu” celowi służy nasz projekt?”)?

- dany cel jest na tyle ogólny, że mieści w sobie szereg dodatkowych celów, które warto nazwać na tym etapie działań („Na rzecz jakich „mniejszych”, „pobocznych” celów działamy realizując nasz projekt?”)?

Jeśli uda się określić dodatkowe cele („szersze” lub „węższe”) , to być może po zakończeniu tego projektu warto będzie wrócić do uzyskanych tu wniosków i potraktować je jako punkt wyjścia do rozpoczęcia kolejnego projektu stanowiącego rozwinięcie i kontynuację dotychczasowych działań grupy. Może to być także punkt wyjścia dla kolejnych grup prowadzonych przez tego samego nauczyciela.

Określenie kontraktu współpracy

Kontrakt to swoista umowa spisana pomiędzy nauczycielem a uczniami. Jest to zobowiązanie wiążące dla obu stron. Kontrakt musi zawierać:

- temat projektu,
- cele projektu,
- listę realizatorów projektu,
- zakładany czas realizacji projektu,
- sposób realizacji projektu (etapy realizacji),
- listę zadań przydzielonych poszczególnym uczniom lub/i zespołów (zadania wynikają z etapów realizacji),
- sposób komunikowania się pomiędzy realizatorami a nauczycielem (sposoby raportowania postępów prac, zgłaszanie sytuacji awaryjnych, możliwości konsultowania planowanych działań, itp.),
- sposób prezentacji okresowej lub końcowej (finalnej) projektu,
- termin i forma podsumowania projektu dokonana wewnątrz grupy realizatorów.

Kontrakt powinien być podpisany przez nauczyciela oraz wszystkich uczniów zgłaszających chęć udziału w realizacji projektu. Przykładową formą kontraktu jest:

- kartka (kartki) flipcharta z wypunktowanymi ustaleniami. Kontrakt powinien być zawieszony w sali, gdzie przeprowadzane są spotkania realizatorów projektu (tak by były widoczne dla wszystkich uczestników spotkań i przypominały o poczynionych ustaleniach),
- elektronicznego dokumentu rozesłanego do wszystkich realizatorów w celu zapewnienia im swobodnego wglądu do wspólnych ustaleń.

Opracowanie planu działań, podziału obowiązków i przyjęcie harmonogramu

Planowanie projektu rozpoczynamy od przypomnienia wyników analizy SWOT i ich ewentualnej aktualizacji (spowodowanej np. pojawieniem się nowej *szansy* lub *zagrożenia* rzutującego na realizację projektu).

Następnie nauczyciel przeprowadza podział obowiązków przewidzianych na kolejnych etapach projektu. Dobór uczniów może być przeprowadzony w różnoraki sposób:

- mogą zgłaszać się samodzielnie, ponieważ dane zadanie łączy się z ich zainteresowaniami,
- w trakcie ‘burzy mózgów’ uczniowie mogą zgłaszać rzeczowo argumentowane kandydatury spośród pozostałych uczniów,
- nauczyciel, znając swoich uczniów, może zachęcać niektóre osoby do podjęcia pewnego wyzwania, wykazania się pogłębioną wiedzą na dany temat czy wykorzystania doświadczeń i kontaktów.

Realizacja projektu

Realizacja projektu obejmuje okres, w którym uczniowie realizują działania zgodnie z przyjętym harmonogramem.

Prezentacja projektu

W zależności od długości trwania projektu oraz liczby i charakteru założonych w nim etapów prezentacja może:

- podsumowywać pewien fragment całości (prezentacja okresowa),
- podsumowywać cały projekt (prezentacja końcowa, finalna).

Forma prezentacji zależy od ustaleń zawartych w kontrakcie oraz ewentualnych poprawek. Poprawki kontraktu mogą być dokonane na skutek działania nie dających się przewidzieć czynników, które pojawiły się w trakcie realizacji projektu (zdarzenia losowe, przewlekła choroba ucznia, nawiązanie współpracy z istotnym partnerem- sponsorem, uczelnią, ekspercką organizacją pozarządową, itp.).

Aby podwyższyć wagę prezentowanych treści oraz ukazać uczniom znaczenie wykonanej przez nich pracy, w prezentacji powinni wziąć udział goście specjalni: nauczyciele, rodzice, uczniowie, sponsorzy, przedstawiciele samorządu lokalnego, przedstawiciele mediów, itp..

Ewaluacja projektu

Ewaluację przeprowadzamy zgodnie z kontraktem przyjętym na potrzeby danego projektu.

Ewaluacja podsumowuje efekty realizacji projektu, sposób pracy poszczególnych realizatorów (grup realizatorów) oraz dostarcza informacji, które należy uwzględnić planując kolejne projekty edukacyjne.

Możliwe do zastosowania zabiegi wzbogacające realizację projektu:

- zainteresowanie lokalnego medium, które opisuje realizowany projekt (np. zdaje relację z przeprowadzonej prezentacji wraz z opisem celu projektu),
- systematyczne dokumentowanie przebiegu projektu (np. zdjęcia poszczególnych grup w trakcie różnych czynności podejmowanych w ramach projektu), a następnie wykorzystanie ich do wykonania gazetki ściennej, stworzenia materiału do gazetki szkolnej lub na szkolną stronę internetową.